

lyozni, igenis rejt veszélyt is. A krízis maga egyeseknek esély arra, hogy a figyelem rájuk irányuljon, ezért legkevésbé sem akarják megoldani. Mások meg annyira belekerülhetnek a krízisbe, hogy elmerülhetnek, belepusztulhatnak. Ezért nem gyengeség, ha valaki rászorul a segítség-re, nem luxus a krízisben nyújtott tanács, a segítség és a segítő szakma.

A kettős emberi természet rejtelmek is feltárnak a kötet lapjain, amikor a férfi- és női lélek különbségeiről esik szó, itt különösen is kidomborodik a már említett érdeme Hézszer Gábornak: hogy kiegyensúlyozott, higgadt, és a bevett előítéletek mögé néz, hajlandó leereszkedni a férfi, a lelkész privilegizált helyéről és úgy tekinteni társadalmi jelenségekre, ugyanakkor végtelenül tisztességesen azt is kijelenti: maga csak arról fogalmaz meg állításokat, amit valóban megtapasztalt, ezért a férfiak hitéről ír, és jelzi: ha eltérés van a nők és férfiak hitélménye (vigyázat,

nem hite!) között, erről érdemben nem neki kell nyilatkoznia, ezért is tartja fontosnak például csoportokkal való foglalkozáskor, hogy a csoportvezetők mindkét nemet képviseljék: mást, máskor, más-hogy lát meg egy-egy konfliktusból férfi és nő. E szempontból is érdekes mindaz, amit Mihály Emőke okos kérdéseire Hézszer Gábor a segítsérről elmond: hiszen felvillannak az elveit kialakító tapasztalati valóságok, a sok évtizedes gyakorlat, tapasztalat, ami a ma Erdélyben a segítőszakmával próbálkozók számára hasznos útmutató lehet.

Nem véletlenül választotta a Lector Kiadó első köteteinek egyikeként a Hézszer Gábor-beszélgéteket és tanulmányokat: az olvasó felüdülni és szárnyra kap a százdoldalas könyv minden egyes témája, azok megközelítése nyomán, a méltán remélheti az induló kiadó is ugyanezt a maga munkája vonatkozásában.

Bodó Márta

„A LEGSZÖGEDIBB SZÖGEDI” ÉLETE ÉS MUNKÁSSÁGA

Csapody Miklós: *Bálint Sándor (1904–1980)*

■ Csapody Miklós irodalomtörténész Bálint Sándor etnográfusról, művelődéstörténészről, a magyar (szakrális) néprajz egyik legnagyobb alakjáról írott monográfiájának alapját az egrri EKF Történelemtudományi Iskolájában készített PhD-disszertációja képezi. Olvasmányos, alaposan lábjegyzetelt munkájában az első generációs paraszti értelmiségiként az egyetemi katedráig jutó Bálint Sándorral kapcsolatos kutatásait összegzi.

Bálint Sándor 1904. augusztus 1-jén született Szegeden, paprikatermelő családban. Egész életében mélyen hívő katolikus volt, politikai értelemben a modern kereszténydemokrácia intellektuális vonalához köthető. Csapody megítélése szerint Bálint, bár sosem volt a népi mozgalom tagja, szociális népszemléleténél fogva a népiek nemzetfelfogásának főáramába tartozott.

Tanulmányait Szegeden, valamint egy évig a pesti bölcsészkaron végezte. Már gyermekkorában is gyűjtötte a régi imakönyveket és szentképeket, a módszeres népdal- és tájnyelvgyűjtéshez azonban csak egyetemi éveit alatt fogott hozzá, szűkebb pátriáján, Szeged-Alsóvárosra kivül. Katolikusként lett tagja a szegedi református egyetemi hallgatók által alapított Bethlen Gábor Körnek, illetve az abból kinövő Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiumának, amelynek tanya- és falukutató, néprajzi orientációját Bálint szerint a neves etnográfus, Ortutay Gyula adta meg.

A tudományos közéletbe 1929 tavaszán kapcsolódott be, amikor is a Szegedi Alföldkutató Bizottság két szakosztályának (nép- és társadalomrajz, nyelvészet és irodalom) együttes kecskeméti ülésén a népi vallásosság kutatásának fontosságát

hangsúlyozta. Ebben az évben szervező-dött meg a szegedi Ferenc József Tudományegyetem néprajzi tanszéke is, melyre Bálint 1930 őszén nyert felvételt Solymossy Sándor néprajzkutató tanársegédjeként. 1931-től külsős óraadó tanárként a Szegedi Királyi Katolikus Tanítóképzőben is alkalmazták. A tanítóképzőben magyart és történelmet oktatott, az egyetemen pedig Solymossy órát vette át, miután Solymossyt 1934-ben nyugdíjazták. Csapody szerint Bálindra a tanítás során az egyszerű, gyakorlati pedagógiával végigvitt gondolatmenetek voltak a jellemzőek.

1934-ben *Izenet* címmel lapalapításba fogott Berczeli A. Károly író-költővel, melyet negyedéves művelődéstörténeti és szépirodalmi orgánumnak szántak, ám a lap két szám kiadása után anyagi csőd következtében megszűnt. 1938-ban látott napvilágot az első nagy, a vallási néprajz megalapozásában úttörő jelentőségű munkája, a *Népünk ünnepei*. Tudományos közleményei többek között a *Néprajzi Értesítőben*, illetve az *Új Élet* és a *Vigília* című lapokban jelentek meg.

1940 szeptemberében, Észak-Erdély visszacsatolását követően ünnepi beszédet mondott, tanítványait pedig a háborús propaganda idején is a humanitásra és a tisztánlátásra nevelte. Nem titkolt náciellenessége miatt a szegedi bölcsészkaron háttérbe szorult, s bár kitérésí pontként megpályázta a kolozsvári egyetem néprajzi tanszékét, végül nem nyerte el a professzori állást A háború alatt több munkáját is kiadták: *Egy magyar szentember*, *Az esztendő néprajza*, *Sacra Hungaria*, *Boldogasszony vendégségben* stb.

Embermentő tevékenysége széles körben ismert volt: sokan fordultak hozzá ruháért és élelemért a Borból menekült munkaszolgálatosok közül, Szent-Györgyi Albertet pedig az anyja alsóvárosi házában bújtatta.

Szegedre 1944 októberében vonultak be a szovjet csapatok, és amint a városban elkezdett szerveződni a Kereszténydemokrata Néppárt (KDNP), Bálint azonnal bekapcsolódott a munkába. Csapody szerint Bálint tisztában volt azzal, hogy a baloldal növekvő nyomása és az új hatalom erőszakos berendezkedése nemcsak az ország, hanem az egyház számára is az útkeresés korszakát hozta el. Nem hitt a szovjetellenes propagandának, de a Szovjetunió „politikai nagyvonalúságá-

ban” és a „népi demokráciában” sem. A társadalmi újjáépítést a katolikus megújulásban és a polgári demokráciában látta. Az 1945. novemberi választásokon Bálint az év eleje óta már Demokrata Néppárt (DNP) néven működő szervezet jelöltjeként jutott be a Nemzetgyűlésbe.

Képviselőként a hagyománytisztélet és a korszerűség szintézise mellett a katolikus humanizmus, valamint a vallás- és vélemény szabadság eszméit képviselte. A politikailag nem túl vonzó, önálló irányvonalat nem képviselő DNP frakcióvitáiban részt vett ugyan, a személyi-politikai csatákban viszont nem. Világnézetű különbségek miatt azonban a párt gyorsan kettészakadt, Bálint pedig 1948 legvégén lemondott a mandátumáról: pártjában ő képviselte leginkább a modern katolicizmus szociális szellemiségét, ez viszont ellentétben állt a frakció konzervatív, mindszenthysta szárnyával. Az DNP végül 1949 februárjában jelentette be az „önfeloszlatast”.

Politikai szerepvállalása mellett oktató a szegedi egyetemen is, ám az állásából 1951-ben felfüggesztették vallásosságára („ellenséges klerikális beállítottság”) és az egykori DNP-s képviselőségére hivatkozva. Az 1956-os forradalmat és szabadságharcot követően rehabilitálták, és visszahívták tanítani. Addig tudományos kutatóként az egyetemi könyvtárban talált magának munkát. Ekkor készítette el a *Szegedi szótárt*, ami végül 1957-ben jelent meg. 1958-ban írta *A szegedi népelet* című könyvét, a rákövetkező évben pedig a *Szeged városát*.

1947 és 1965 között az állambiztonság közismert katolicizmusa és politikai szerepvállalása miatt állandó jelleggel megfigyelte. Feljegyezték róla, hogy vallásossága miatt folyamatosan figyelemmel kíséri az egyházi életet, és elkéséríti, hogy a katolikus papság a kommunista rendszer által megengedett lehetőségeket sem használta ki. Lakásában többször is házkutatást tartottak, amikor nem tartózkodott otthon. Könyvei között elrejtve megtalálták Nagy Imre életrajzát és Gyilasz Milovan jugoszláv politikus beszédeit is. 1964-ben egy bonni újtjáról hazatérve Bálint elújságotla a barátainak, hogy tiltólistán lévő könyvet hozott haza, amiért izgatás vádjával a szegedi állambiztonság vezetője feljelentette. Bálint a kihallgatáson azzal próbált védekezni, hogy a tiltólistán szereplő könyvet nem izgatás céljá-